

BLAUWZWARTE STEKELZWAM

Phellodon niger

(foto Josef Hlasek / Buiten-beeld)

S14

Beschermingsstatus

Rode lijstcategorieën

Beschermingsstatus

Habitatrichtlijnsoort

Vogelrichtlijnsoort

Belangrijke leefgebieden

Korte soortbeschrijving

Soortkenmerken

Blauwzwarte stekelzwam is een mycorrizavormende paddenstoel. Het vruchtlichaam is tol- tot trechtervormig en tot 6 cm hoog. De hoed heeft een diameter van 3 tot 8 cm en is onregelmatig rond, fluwelig, golvend-knobbelig, met in het centrum soms opgerichte schubjes, die blauw- of bruinzwart tot zwart zijn. De steel is viltig, cilindrisch en zwart. De paddenstoel ruikt kruidig.

Biotoopvereisten

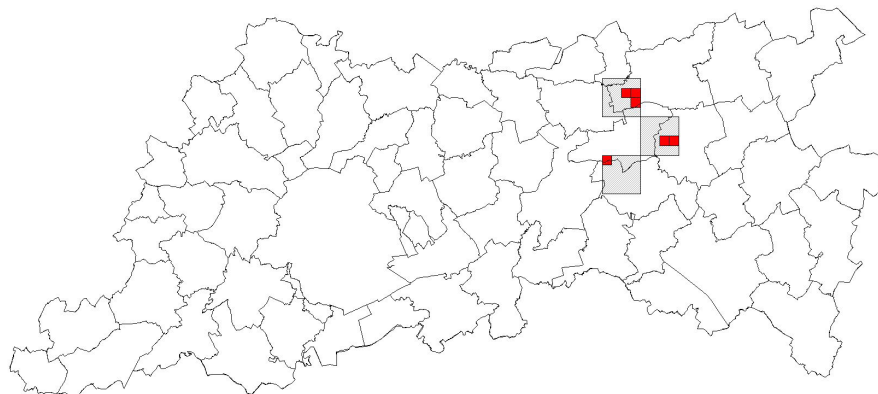
Blauwzwarte stekelzwam is een mycorrhizasymbiont die bij loofbomen (diverse soorten Eik, Beuk) op zand- of leembodems, voornamelijk in wegbermen met oude bomen.

Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant

Regionale verspreiding

Deze fraaie, in Vlaanderen met uitsterven bedreigde stekelzwam, groeit samen met enkele andere soorten stekelzwammen in een dreef in de zone Dolaag (Walenbos) waar hij regelmatig wordt waargenomen. Verder komt deze soort ook nog te Holsbeek voor. Recent bleek dat Centraal Brabant de belangrijkste kern vormt voor de Vlaamse populaties.

Inventarisatieonderzoeken

- Het projectvoorstel 'Aanzet tot atlasproject voor de macrofungi in Vlaams-Brabant en uitwerking van atlasproject in een deel van de provincie' werd in 2001 goedgekeurd door BRAKONA. Het project brengt de paddenstoelen van Vlaams-Brabant in kaart met behulp van vrijwilligers ondersteund door een professionele medewerker van Natuurpunt Studie. In het kader van dit project werd een paddenstoelendatabank ontworpen. Verder is het ook de bedoeling van dit project om een aanzet te geven tot een verspreidingsatlas van de macrofungi in geheel Vlaams-Brabant.
- De Zelfstandige Werkgroep voor Amateur Mycologen (ZWAM) voert inventarisaties uit in de regio Leuven.
- De Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring (KAMK) voert jaarlijks enkele inventarisaties uit in Vlaams-Brabant.
- Regionale paddenstoelwerkgroepen van Natuurpunt voeren inventarisaties uit in de provincie: Zwammenwerkgroep Zuidwest-Brabant (regio Halle), Paddenstoelenwerkgroep Zemst (regio Zemst), Paddenstoelenwerkgroep Zwamvlok (regio Liedekerke), Team Landen (regio Landen), Paddenstoelenwerkgroep Velpe-mene.

Knel- en aandachtspunten

- Vermesting van groeiplaatsen.
- Kappen van bomen – vooral Eik, Beuk, Den – op gekende en potentiële groeiplaatsen en/of vervanging door andere soorten of omvorming naar homogene bestanden.
- Verruiging van wegbermen met oude bomen door een gebrek aan beheer of een foutief beheer.
- Verstoring van wegbermen. Door de aard en functie van wegbermen zijn deze gevoelig voor verstoringen o.a. door vergraven (bv. voor kabelaanleg), ophogen (deponeren van slootbagger of houtsnippers), berijden (bodemverdichting door verkeer) en onzorgvuldig maai-beheer (geen of onvoldoende afvoer van maaisel).

Overzicht maatregelen

H12.3.	Aanplant van bomen en bomenrijen
H12.9./15.	Behoud en beheer van bomen/dreven

S14.1.	Verwijderen van strooisel
S14.2.	Verwijderen van struikopslag
S14.3.	Afvoer van slootbagger

Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

H12.3. Aanplant van bomen en bomenrijen

Lineair aanplanten van Eik of Beuk langs wegen en paden.

H12.9./15. Behoud en beheer van bomen

Behoud van oude dreven en vergelijkbare bomenrijen. Zonodig toepassen van veiligheidssnoei. Behoud van kleinschalige dreefstructuren.

Beheer van (beuken)dreven zijn essentieel voor het behoud van de Blauwzwarte stekelzwam (Bron: Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud)

Soortgerichte maatregelen**S14.1. Verwijderen van strooisel**

Verwijderen van strooisel op schrale, niet verzuurde plekken en in bermen (maaien met afvoer van het maaisel, 1x/jaar in schrale bermen in het najaar (september-oktober)).

S14.2. Verwijderen van struikopslag

Verwijderen van struikopslag en bramen, periodiek verwijderen van opslag van exoten (o.a. Amerikaanse vogelkers).

S14.3. Afvoer van slootbagger

Afvoeren van slootbagger uit waterpartijen zoals sloten i.p.v. in de berm te deponeren. Het vernietigt niet alleen de groeiplaatsen van Blauwzwarte stekelzwam maar leidt eveneens tot bodemverdichting, verruiging en conditievermindering van bomen.

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden**Algemeen**

- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst verminderde bemesting voor een betere waterkwaliteit
- Beheerovereenkomst perceelsrandenbeheer

Lopende initiatieven

- Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant (www.natuurpunt.be/nl/biodiversiteit/paddenstoelen/projecten-rond-paddenstoelen_429.aspx)
- Paddenstoelenwerkgroep van JNM: organiseert jaarlijks een weekend en enkele wandelingen in oktober. De brochure met 60 gemakkelijk herkenbare soorten wordt bij de afdelingen gepromoot.
- ZWAMdag: dag waarop zoveel mogelijk afdelingen in heel Vlaanderen een activiteit organiseren rond paddenstoelen (wandeling, quiz, infoavond, ...).

- KAMK: organiseert wandelingen, voordrachten en een cursus microscopie. Voor wie zich wil specialiseren in een bepaalde moeilijkere groep van paddenstoelen zijn er verschillende werkgroepen: Cortinarius, Russula, Myxomyceten.
- FUNBEL: In 1991 werd door de Antwerpse Mycologische Kring FUNBEL (afkorting van Fungi van België) opgestart. Het is een gegevensbestand waarin waarnemingen van zwammen en slijmzwammen uit België worden bewaard.

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden

Opvolgen van groeiplaatsen

Het bezoeken van (potentiële) groeiplaatsen vanaf eind augustus tot oktober met gunstig paddenstoelenweer (na veel neerslag) en tellen van de vruchtlichamen.

Referenties & verdere informatie

Publicaties

- Arnolds E., Kuyper T.W. & Noordeloos M.E., red. (1995). Overzicht van de paddenstoelen in Nederland. Nederlandse mycologische vereniging. 871 p.
- BRAKONA (2003). Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant. 2001-2003. BRAKONA Jaarboek. 50-55.
- Keizer, P.J. (2003). Paddenstoelvriendelijk natuurbeheer. KNNV. Utrecht. 88p. ill.
- Steeman, R. & Polfliet, T. (2003). Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant. Verslag werkjaar 2002. Rapport Natuurpunt Studie 2003/3. 98 p.
- Steeman, R. & Polfliet, T. (2004). Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant. Verslag werkjaar 2003. Rapport Natuurpunt Studie 2004/3. 117 p.
- Steeman, R. (2006). Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant. Verslag werkjaar 2005. Rapport Natuurpunt Studie 2006/2. 129 p.
- Steeman R., Monnens J., Langendries R., Walley R., Buelens G. & De Pauw S. (2006). Paddenstoelen in de regio Leuven, verspreiding en ecologie (1981-2004). Een uitgave van Natuurpunt Studie. Mechelen. 432 p.
- Steeman, R. (2007). Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant. Verslag werkjaar 2006. Rapport Natuurpunt Studie 2007/5. 159 p.
- Steeman, R. (2008). Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant. Verslag werkjaar 2007. Rapport Natuurpunt Studie 2008/6. 178 p.
- Walley R. & Verbeken, A. (1999). Een gedocumenteerde Rode Lijst van enkele groepen paddenstoelen (macrofungi) van Vlaanderen. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 7:i-x + 1-84.

Websites

- www.jnm.be/?pag=358&a=49
- www.kamk.be
- www.natuurpunt.be/nl/biodiversiteit/paddenstoelen_292.aspx
- www.inbo.be/content/page.asp?pid=FLO_PAD_start
- www.wilde-planten.nl/adderwortel.htm
- www.minlnv.nederlandsesoorten.nl/lnv.db/lnv.db/i000252.html
- www.soortenbank.nl
- <http://www.verspreidingsatlas.nl/paddenstoelen>

Folders

- Natuurpunt Studie. Paddenstoelen zoeken in Vlaanderen, een aanmoediging voor beginners. www.natuurpunt.be/nl/biodiversiteit/paddenstoelen/paddenstoelen-zoeken-in-vlaanderen-een-aanmoediging_431.aspx.
- 60 gemakkelijk herkenbare soorten www.natuurpunt.be/uploads/biodiversiteit/paddenstoelen/documenten/pag_292_60soorten.pdf.
- Paddenstoelen.flits (digitale nieuwsbrief Natuurpunt) www.natuurpunt.be/mijnnatuurpunt/default.aspx.

Advies

- Koninklijke Vlaamse Mycologen Vereniging (KVMV)
- Plantenwerkgroep JNM
- Paddenstoelenwerkgroep Natuurpunt
- Paddenstoelenwerkgroep Zemst (Kapelle-op-den-Bos, Nieuwenrode, Ramsdonk, Epegem, Zemst, Hofstade, Elewijt, Weerde)
- Paddenstoelenwerkgroep Velpe-Mene (Glabbeek, Bost, Goetsenhoven, Hakendover, Kuntich, Oorbeek, Oplinter, Sint-Margriete-Houtem, Tienen, Vissenaken, Hoegaarden, Meldert, Outgaarden, Bierbeek, Korbeek-Lo, Lovenjoel, Opvelp, Boutersem, Kerkom, Neervelp, Roosbeek, Verrijck, Willebringen, Bunsbeek, Glabbeek-Zuurbemde, Kapellen, Attenrode)
- Paddenstoelenwerkgroep Landen-Zoutleeuw (Landen, Zoutleeuw)
- Paddenstoelenwerkgroep ZW-Brabant (Beersel, Halle, Linkebeek)
- Paddenstoelenwerkgroep Zwamvlok (Liedekerke, Aalst)

S14

S14

